

Pursiaisen ja Antti Eskolan kaltaiset kirjoittajat, ja nyt Kari Hotakainen, ovat raivaamassa kenttää, jossa uskomisesta voi puhua ilman suunnatonta opillista painolastia ja tiukkoja ennakkositoumuksia. (Näinhän on Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen käynyt myös Marxin teorioille.)

On pakko saada paljastaa, et-

tä Hotakaisen kirjalla on onnellinen loppu. Poika onnistuu välittämään ajatuksensa ja tunteuksensa sellaisessa muodossa, että ne kykenevät läpäisemään isän puolustuksen ja kukaties tulkitsemaan jotain pitkään piilossa ollutta isän omassakin mielessä. Vaiennetut tunteet heräävät elämään, niiden joukossa myös ilo. Saattaa tietenkin olla,

ettei isän elämässä mikään muutu, että äkillinen herkistyminen johtui sairaudesta tai hurjista kokemuksista Pietarin hulinassa. Hyvä mieli loppuluvusta kuitenkin tulee. Lukija jää miettimään, millainen olisi se yksinkertainen usko, jonka autokoulunopettaja Kuitunenkin voisi tuntea omakseen.

Mitähän Antti Eskola nyt ajattelee?

PERTTI HEMÁNUS

Antti Eskola on pienviljelijä-suvusta lähtöisin ja tuo ihmisryhmä on pitkään jaksanut aherata ikään tuijottamatta. Nyt Eskola saa vastattavakseen ystävänsä Leena Kurjen kuusi perustelua kysymystä. Jo asetelmasta seuraa, että Eskolan osuus dominoi koko kirjaa.

Kurki tiedustelee ensimmäiseksi, mitä elämäntutsumus Eskolalle merkitsee. Avainsana elämäntutsumus kalskahtaa aluksi oudolta, mutta pian lukija oivaltaa, että se toimii ja eroaa kiistatta elämäntutsumuksesta. Kurki myös hieman yllättää kirjoittamalla Fidel Castron uskonnollisuudesta, jota en aiemmin ole tullut vähääkään ajatelleeksi. Luen noita rivejä hieman oudoksuen, ja jatkossa Kurki palaa asiaan uudella tavalla: kertoo, miten Castro tuomitsee kuolemaan kaksi huumorikollista, joiden syyllisyyskin on epäselvä.

Ajattelen, että Castron yhteiskunta ei kehuttava ole, mutta osasyllinen asiaan on tietenkin Yhdysvallat.

Eskola kertoo olevansa erällä tavalla sirpaleinen Peer Gynt. Lisäksi hän on hankala potilas, koska häneltä puuttuu sairauden tunne. ”Minusta ja aikaansaannoksistani ei synny suurmiestä tekemälläkään”, hän kirjoittaa. Totta kai otan hänen sanansa vakavasti, mutta muistan ja tiedänkin, että hän on ollut vuosikymmenien ajan erittäin arvostettu, enkä oikein usko, että hän ei itse arvostaisi itseään. Mitä on suurmies? Vain sana.

Näin keskustelu jatkuu. Eskola ottaa esiin Martin Luther Kingin ja Malcom X:n, joista ensimmäinen oli mustien asiaa ajava rauhan mies ja jälkimmäinen kelpuutti käyttöön myös väkivallan, kunnes tuli toisiin ajatuksiin. Tiedän Eskolan harrastaneen sotilaspsykologiaa, mutta muistan myös hänen nuoruudessaan ärsyttäneen suuresti reservin upseereita – omaa viiteryhmäänsä – katsomalla, että aseistakieltäytyjäkin voi olla isänmaallinen. Miksi muuten ei voisi?

Leena Kurki &
Antti Eskola
Miehestä mittaa
Keskustelukirjeitä
Kirjapaja, 2004
240 s.

Eskola pohtii myös omaa vasemmistolaisuuttaan, vai onko se yhä osa hänen maailmankatso- mustaan? Kas näin: ”Kyllä, on kai se jo tullut selväksi. Mutta yhteiskunnan muuttuessa on käynyt yhä selvemmäksi, ettei vasemmistolaisuus ole jonkin nimenomaisen puolueen kannattamista, vaan heikomman rinnalle asettumista erilaisissa tilanteissa.” No, esimerkiksi viime syksyn kunnallisvaaleja edeltänyt kampanja auttoi näkemään, ketkä asettuvat heikomman puolelle. Ei esimerkiksi Jyrki Katainen, vaikka hän onkin järkevä ja sympaattinen kokoomuksen puheenjohtajaksi.

Karl Marx on Eskolalle tärkeä henkilö, mies, jonka huikea ana-

lyysi 1800-luvun loppupuoliskon taloudesta etsii vertaistaan. Samalla sopisi muistaa, että enustaja hän ei ollut, kapitalistisen talouden oveluus ylitti Marxin kuvitelmat.

Kirjaa lukiessani minua harmitti Matti Mäkelän hypoteesi siitä, miten sivistyskodin lapsi voi elämässä menestyessään selittää asiaa ”sivistysperinnöllä ja omilla kyvyillään”, kun taas ensimmäisen polven sivistynyt joutuu etsimään toisenlaista selittäjää, ”vaikkapa sellaista kuin siunaus ja varjelus”. Individualistisessa nyky-Suomessa kai kaikki menestyvät viittaavat omiin ja vain omiin kykyihinsä, toiset tosin mahtavammin kuin toiset.

Kurki on mielestäni enemmän oikeassa ajatellessaan, että ihminen on ”aina sama” vaikka muuttuikin kokemustensa kautta. Itse ajattelen usein lapsuuttani ja nuoruuttani juuri

noin: sama ihminenhan olen. Eskolan mukaan taas ihminen muuttuu elämänsä aikana niin olennaisesti, että aina sama -ajattelu ei toimi. Tuota teemaa kirjoittajien sopisi pohtia tarkemmin ja pitempään, samoin useita muita.

Kirjassa esiintyvät monet suurommat ja pienemmät erisnimet. Ohimennen Eskola hylkää Tšekin presidentin Václav Havelin niin kuin itsekin joudun tekemään. Totta kai hän sosialismin tai pikemminkin ”socialismin” aikana joutui syyttää kärsimään, mutta presidentiksi noustuaan hän – sivumennen sanoen upporikkaan perheen poika – asetui selvästi ja ehdoitta kiihkeimmän Lännen rintamaan.

Yllättävää kirjassa on se, että Eskola ottaa kovin vakavasti Tauno Tiusasen kritiikin kirjaan Vasen laita laeva. Tuon professorin tekstejä luettuani olisin

ehkä jättänyt asian käsittelemättä, vai olisiko tuo temppu ollut viisas?

Otan esiin vielä pari yksityiskohtaa: marxilaisuuden erityinen heikkous on Kurjen mukaan sen keho psykologia. Kurki puolustaa personalismia, Eskola taas tärkeänä ajattelemisen välineenä toiminnan käsitettä.

Eskola kuvaa vanhempiaan rakkaudella, mutta kertoo samalla, että hän ei nuorena viihtynyt kovinkaan pitkään heidän seurassaan. Olikohan minulla sama ongelma? Kristinusko on Eskolan ajattelussa esillä enemmän kuin odotin, enkä löydä ristiriitaa sen ja Karl Marxin yhteiskunta-analyysin väliltä.

Tällainen tämä kirja mielestäni on, kiintoisa ja ajatteluun houkutteleva, mutta sen suurin arvo on virikkeiden tarjoaminen. Eskola kertoo jo suunnittelevansa uutta kirjaa, minkähänlaista?

Pitäisikö taistolaisten katua?

J. P. ROOS

Aluksi objektiivisuusselvitys: kuulun Ilkka Kylävaaran teoksen siihen taistolaiskategoriaan, joka vähättelee taistolaisuuden vakavuutta, ei myönnä tehneensä erityisempiä virheitä, ei kadu eikä häpeä pahemmin sitä mitä tuli tehdyksi. Tosin olen päässyt jopa Kylävaaran ylettömästi kehumaan Vihavaisen Rähmäläänolo-kirjaan yhtenä ensimmäisistä, joka on katunut suhtautumistaan Neuvostoliittoon ja esitellyt Stalinin rikoksia. Mutta tällainen katuminen ei

ole kiinnostavaa eikä Kylävaara edes mainitse esimerkkejä sellaisista. Olen juuri kirjoittanut artikkelin, jossa korostan taistolaisliikkeen merkityksettömyyttä ja sen lähtökohtien oikeellisuutta¹. Artikkelin valmistui ennen Kylävaaran kirjaan tutustumista, pääosin ennen kun luin

¹Roos, J. P.: *Missä he ovat nyt? 60- ja 70-lukulaiset aktivistit 2000-luvulla*. Teoksessa: *Hoikkala, Tommi & Laine, Jyrki (toim.): Mitä on tehtävä? (Ilmestyy)*

Ilkka Kylävaara (toim.)
Taistolaisuuden musta
kirja
Muistoja
Tammi, 2004
316 s.

Kylävaaran Kanava-artikkelin (joka löytyy myös kirjasta). Teos ei myöskään ole muuttanut näkemystäni asioista. Pikemminkin päinvastoin.

Mitä pitäisi katua? Tässä yksi